

Forbrydelse og straf

Johan Heinsen: Det første fængsel. 2018

Aarhus Universitetsforlag udgiver serien 100 Danmarkshistorier. Bogserien består af 100 bøger á ca. 100 sider, hvor forskere fortæller danmarkshistoriens vigtigste begivenheder i et lettilgængeligt sprog. I tilknytning hertil udarbejder HistorieLab – Nationalt Videncenter for Historie- og Kulturarvsformidling en række undervisningsforløb, der indeholder kildesamlinger og lærervejledninger.

Emnet "Forbrydelse og straf" er et fleksibelt læremiddel, som henvender sig til 5.-6. klassetrin. Dets historiske fokus er opfattelsen, hvad der var kriminelt og straffene herfor i Danmark fra vikingetiden til nutiden. Emnet er organiseret i 4 temaer, der hver indeholder 10-15 kilder:

Tema 1: Slægt og hævn

I dag har vi politiet til at opklare forbrydelser. Vi har også en kriminalforsorg. Det er dem, der sørger for, at forbrydere bliver straffet, efter de er blevet dømt af domstolene. Det er orden, som de fleste finder retfærdig.

I vikingetiden var der en anden samfundsorden og et andet syn på, hvad der var rigtigt og forkert, og hvordan der skulle straffes. I dette tema arbejder eleverne med kilder om forbrydelse og straf i vikingetiden.

Tema 2: Lov, konge og Gud

En lov er en regel for, hvad der er forbudt eller lovligt i et samfund. Hvis man bryder en lov, skal man straffes. Der har sikkert altid eksisteret love. Men før ca. år 1200 var de ikke skrevet ned i Danmark. Lovene var noget man huskede, og de byggede på gamle traditioner. Omkring år 1200 begyndte kongen at skrive lovene ned. Han blev støttet af præsterne og biskopperne. Til gengæld for støtten blev mange af lovene lavet, så de passede til kirkens lære. I dette tema kan du læse om forbrydelse og straf i middelalderen. Eleverne kan læse om, hvordan man straffede forbrydere, og om hvordan man kunne bevise sin uskyld i en retssag.

Tema 3: Til skræk og advarsel

Omkring reformationen i 1500-tallet begyndte man at se ulovligheder som forbrydelser ikke kun mod samfundet, men mod Gud. Derfor blev straffene hårdere – og mere blodige. Samtidig med de blodige straffe begyndte der at opstå en ny type straf: fængslet, hvor man skulle arbejde meget hårdt. I dette tema kan du læse kilder om forbrydere, blodige straffe og de nye arbejdsfængsler i årene 1500-1700.

Tema 4: Bedre mennesker

I løbet af 1700-tallet ændredes menneskesynet. Det betød også, at opfattelsen af forbrydelse og straf forandrede sig. Således opstod tanken om, at man kunne gøre forbrydere til bedre mennesker. Derfor måtte straffene udføres med henblik på genopdragelse. Det skulle ske i fængslerne, hvor man systematisk skulle lære fangerne at arbejde flittigt og adlyde dem, der havde magt. De brutale straffe, som blev fuldbyrdet i det offentlige rum, blev efterhånden afskaffet, men der var stadig dødsstraf for særligt alvorlige forbrydelser.

De fire temaer supplerer hinanden, og har flere berøringsflader og overlap. I undervisningen kan man bruge emnet og kilderne på forskellige måder. Efter en fælles introduktion kan grupper af elever arbejde med hvert sit tema og formulere en problemstilling, som de bruger kilderne til at belyse.

En gennemgående fælles problemstilling kan rumme undersøgelsesspørgsmål som:

- Hvordan er synet på forbrydelse og straf ændret sig, og hvad er stort set uforandret?
- Hvilke faktorer har haft betydning for ændringer af synet på forbrydelser og straf?
- Hvilke forandringer af synet på forbrydelser og straf kan i samtiden ses som et fremskridt/en tilbagegang – hvorfor og for hvem?
- Hvordan har tidlige tiders syn på forbrydelse og straf haft betydning på nutidens opfattelse af kriminalitet og straffene herfor?

Hver gruppe drøfter den gennemgående problemstilling, og præciserer den ud fra det valgte tema og evt. med inspiration fra temaets trigger.

Det er hensigtsmæssigt, at læreren udarbejder en liste med henvisninger til relevante sider i klassens analoge eller digitale læremidler, der kan støtte elevernes forståelse af temaets problematikker.

Det er vigtigt at støtte eleverne i at bruge et fortidsblik, så de bestræber sig på at forstå den givne fortids opfattelse af forbrydelse og straf på dens egne betingelser. Det kan også kvalificere elevernes refleksioner over nutidens syn på forbrydelse og straf.

Læreren kan evt. bruge lærervejledningens faglige kommentarer, der er udarbejdet til de enkelte temaer, til at sætte kilderne i sammenhæng. En anden mulighed er at bruge kilderne som supplement til det eller de læremidler klassen har til rådighed. Fx ved at inddrage aspektet forbrydelse og straf i de forløb med problemstillinger, man ellers arbejder med.

I et emne som forbrydelse og straf fokuseres der ofte på de mest brutale former for kriminalitet. Det er relevant at gøre eleverne opmærksomme på, at ligesom i dag var mindre forbrydelser og småkriminalitet det mest udbredte.

Trigger – I gang med emnet

Eleverne har holdninger til forskellige former for kriminalitet – og straffen herfor. En klassesdrøftelse kan tage afsæt i spørgsmål som:

- Hvad er en forbrydelse?
- Hvilke forbrydelser mener I, der er mest almindelige? Mest alvorlige?
- Hvordan afgøres det, hvad der er kriminelt?
- Har der altid været den samme opfattelse af, hvad der var en forbrydelse og straffen herfor?

Hvordan har typer af forbrydelser ændret sig i tidens løb? Læreren kan som anslag inddrage aktuelle eksempler på forbrydelser og straf. Eleverne kan argumentere for, om straffene er retfærdige – og om man tidligere straffede tilsvarende forbrydelser mildere eller hårdere.